

CONSELL DE GARANTIES ESTATUTÀRIES
DE CATALUNYA

Nota en relació amb el Dictamen 3/2022, de 7 de juny, sobre la Proposició de Llei sobre l'ús i l'aprenentatge de les llengües oficials en l'ensenyament no universitari

Conclusions del Dictamen

*Primera. L'article 2, apartat 1, de la Proposició de Llei sobre l'ús i l'aprenentatge de les llengües oficials en l'ensenyament no universitari, pel que fa a l'omissió de la declaració del castellà com a llengua vehicular, no vulnera els articles 3 i 27 de la Constitució ni els articles 6 i 35 de l'Estatut, en els termes que els ha interpretat el Tribunal Constitucional.
Adoptada per unanimitat.*

D'entrada, s'ha de ressaltar que el Tribunal Constitucional, de forma explícita, no ha considerat inconstitucional que una llei no contingui la declaració expressa del castellà com a llengua vehicular. En efecte, ha afirmat que ometre la menció del castellà com a llengua vehicular a l'article 35.1 EAC no és inconstitucional, perquè això no implica l'exclusió del castellà com a llengua docent (STC 31/2010, FJ 24). En la mateixa línia s'ha pronunciat el Consell, que ha considerat que el fet que la llengua catalana sigui llengua vehicular de l'ensenyament no suposa en cap cas l'exclusió de la llengua castellana com a llengua docent (entre d'altres, DCGE 5/2016, FJ 2, i 21/2014, FJ 3).

Ultra això, s'ha de fer notar igualment que la legislació bàsica estatal en matèria d'educació mai, a excepció del període en què va estar vigent la LOMCE (des del 30 de desembre de 2013 fins al 19 de gener de 2021), ha declarat el castellà com a llengua vehicular. De fet, la LOE, en la seva versió actualment vigent, en establir a la disposició addicional trenta-vuitena la normativa bàsica en matèria lingüística a l'ensenyament, no qualifica el castellà com a llengua vehicular.

L'article 2 de la Proposició de Llei es refereix com a llengua vehicular de l'ensenyament només al català, mentre que al·ludeix al català i al castellà com llengües d'«ús curricular i educatiu». En substància, estableix un ús més ampli del castellà en el sistema educatiu respecte de les previsions contingudes a la Llei d'educació de Catalunya i la Llei de política lingüística, en la mesura que, com a novetat respecte d'aquestes dues lleis, recull explícitament el seu ús «curricular i educatiu». En aquest context, el currículum es defineix com el conjunt d'objectius, competències, continguts, mètodes pedagògics i criteris d'avaluació de cadascun dels ensenyaments regulats (art. 6.1 de la LOE avui vigent). I, per tant, la previsió de l'ús curricular d'una llengua suposa reconèixer la possibilitat que s'estengui sobre tot aquest conjunt d'elements que integren el sistema educatiu.

Això anterior té dues implicacions: d'una banda, clarament, la llengua declarada d'ús curricular i educatiu no queda exclosa del sistema educatiu i, d'una altra, se li reconeix un ús que és obvi que va més enllà de la seva utilització només en la impartició d'aquesta llengua com a matèria, assignatura o àrea.

En aquest sentit, ha d'estar garantida i tenir una presència adequada i singularitzada en els projectes lingüístics dels centres a partir d'un abordatge global, integrador i de transversalitat curricular, que inclogui tots els espais educatius i els recursos d'aprenentatge, inclosos els digitals (art. 2.3 Proposició de Llei). Com diu l'exposició de motius de la Proposició de Llei, els profunds canvis que ha experimentat la metodologia docent estan deixant enrere la concepció tradicional de l'ensenyament com una activitat basada en assignatures estanques i afavoreixen un enfocament molt més competencial en què els continguts i les habilitats s'adquireixen mitjançant matèries i àrees competencials i transversals. Així, la previsió d'un tractament lingüístic global, que tingui en compte el conjunt d'activitats educatives, és precisament el que queda clarament reflectit amb la qualificació del català i el castellà com a llengües d'ús curricular i educatiu. Per

PALAU CENTELLES

Baixada de Sant Miquel, 8 - 08002 Barcelona

Tel. + 34 933 176 268 Fax + 34 933 181 720

consell@cge.cat

tant, es compleixen sobradament les condicions que ha establert el Tribunal Constitucional en relació amb l'ús de les llengües oficials a l'ensenyament no universitari (per totes, STC 337/1994, FJ 9 i 10).

Segona. *L'article 2, apartats 2 a 4, de la Proposició de Llei, pel que fa a la regulació dels criteris que determinen l'ús curricular i educatiu del català i del castellà sense establir percentatges, no vulnera els articles 3 i 27 de la Constitució ni els articles 6 i 35 de l'Estatut, en els termes que els ha interpretat el Tribunal Constitucional.*

Adoptada per unanimitat.

La clau de volta del sistema educatiu, en aquest àmbit de la distribució de l'ús de les dues llengües oficials, s'ha fixat en l'objectiu que l'alumnat les domini al final del cicle educatiu obligatori (art. 35.2 EAC). Nogensmenys, s'ha admès amb tota naturalitat que el tractament de les llengües sigui diferent en els diversos sistemes educatius que existeixen a les comunitats autònomes, la qual cosa ha comportat l'existència de múltiples models lingüístics de l'ensenyament, tots considerats legítims per la doctrina constitucional. Alguns d'ells, com el de conjunció lingüística adoptat a Catalunya, situen el català com a centre de gravetat del sistema educatiu, i això implica, per definició, un tractament diferenciat de les dues llengües al seu si.

La clara admissió d'aquest ús diferenciat del català i del castellà en el sistema d'ensenyament és el fonament sobre el qual descansa la declaració de constitucionalitat que ha fet sempre el Tribunal Constitucional del model general de conjunció lingüística que ha adoptat Catalunya des de l'inici, sense excloure el castellà i amb les altres precisions que la doctrina constitucional ha efectuat al respecte. I això, naturalment, sense generar cap discriminació de les persones per raó de llengua, prohibida explícitament per l'article 32 EAC, sinó més aviat al contrari: per evitar discriminacions socials per raons lingüístiques i per assegurar la igualtat d'oportunitats. Per aquestes raons, no es pot considerar que el tractament diferenciat del castellà i del català a l'ensenyament que efectua l'article 2, apartat 1, de la Proposició de Llei suposi, en si mateix, una discriminació contrària a la Constitució.

Quant a l'exigència d'establir un percentatge mínim del 25 per cent del castellà com a llengua d'ús en l'ensenyament no universitari, derivada de la Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya de 16 de desembre de 2020, esdevinguda ferma per la inadmissió a tràmit per part del Tribunal Suprem del recurs de cassació que va interposar el Govern de la Generalitat contra la precitada Sentència (Providència de 18 de novembre de 2021), així com de les resolucions posteriors del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya que instaven la seva execució, de manera especial la Interlocutòria de 4 de maig de 2022, s'ha d'assenyalar que no es converteix en paràmetre de constitucionalitat ni d'estatutarietat, que vinculi el legislador i que, per tant, l'obligui a respectar-la.

L'anterior conclusió no queda desvirtuada pel fet que el Tribunal Superior de Justícia mateix manifesti que aquesta regla deriva directament de la Constitució. És fàcilment constatable que ni la Constitució, ni l'Estatut d'autonomia, ni la legislació bàsica de l'Estat (fins i tot en el moment en què va declarar el castellà com a llengua vehicular a tot l'Estat: disp. add. 38a LOMCE), ni la legislació catalana, ni tampoc el Tribunal Constitucional en les múltiples ocasions en què ha interpretat totes aquestes normes han establert en cap moment l'exigència de percentatges concrets en la distribució de l'ús de les llengües oficials en l'ensenyament i ni tan sols cap altra de similar.

Així doncs, el tractament lingüístic a l'ensenyament no universitari sobre la base de percentatges determinats entre les llengües oficials és una opció de política educativa legítima, encara que no l'única possible. I, com a opció de naturalesa essencialment política, la decisió correspon adoptar-la al legislador. Entendre el contrari conduiria a atribuir als tribunals una facultat de decisió política que ultrapassa la funció jurisdiccional que els atorga la Constitució, al seu article 117.

De fet, el legislador català, a l'empara de les seves competències, és l'únic habilitat per configurar un model de percentatges, amb totes les múltiples variants que ofereix, però també per adoptar

qualsevol altre sistema, en la mesura que li pertoca determinar el règim lingüístic concret amb què es desenvolupa l'ensenyament, en aquest cas, no universitari. I, en aquest sentit, és obvi que, en aquest aspecte, hi té cabuda un ampli ventall de possibilitats, que deriven d'una jurisprudència constitucional consolidada. El que s'ha de fer, per valorar la legitimitat constitucional i estatutària de la decisió que prengui el legislador, és determinar la seva adequació al marc jurídic configurat per la Constitució (art. 3, 27 i 149.1.30) i l'Estatut (art. 6, 35 i 131) i als requeriments i les condicions generals establerts per la doctrina constitucional, que cal reiterar que no inclou una regla tancada ni, encara menys, de distribució per percentatges concrets.

D'acord amb això, la Proposició de Llei pren una decisió sobre l'ús i l'aprenentatge de les llengües oficials en l'ensenyament no universitari basada en un sistema flexible, pel qual atribueix la concreció de l'ús del català i el castellà a cada centre, el qual haurà d'aprovar un projecte lingüístic com a part del seu projecte educatiu, dins d'uns criteris que aquella mateixa fixa, i partint de la garantia d'una presència adequada, curricular i educativa, d'ambdues llengües.

Aquest marc jurídic de referència en el qual s'han de fonamentar els centres per fixar, mitjançant els projectes lingüístics, la presència de les dues llengües oficials en l'ensenyament que imparteix cadascun està integrat, en primer lloc, per les disposicions legals que són d'aplicació en aquest àmbit i pel que prescriu el mateix article 2 de la Proposició de Llei: (i) el català és la llengua normalment emprada com a llengua vehicular i d'aprenentatge, i (ii) l'aprenentatge i l'ús curricular i educatiu del català i el castellà han d'estar garantits i tenir una presència adequada en els currículums i en els projectes educatius, (iii) a fi d'assegurar que tot l'alumnat assoleixi el domini oral i escrit de les dues llengües oficials al final de l'educació obligatòria.

I, en segon lloc, pel conjunt de criteris específics que afegeix l'apartat 3 de l'article 2 de la precitada Proposició de Llei, que són: la situació sociolingüística general, la dels centres i el seu entorn, els objectius de normalització lingüística i l'evolució del procés d'aprenentatge lingüístic, oral i escrit, d'acord amb els instruments de control, avaluació i millora de les competències lingüístiques. El mateix apartat 3 diu també que la presència de les llengües oficials en l'ensenyament de cada centre s'ha de determinar exclusivament amb criteris pedagògics i de manera singularitzada en cada un d'ells, a partir d'un abordatge global, integrador i de transversalitat curricular, que inclogui tots els espais educatius i els recursos d'aprenentatge, inclosos els digitals.

Com es pot constatar, és una opció, per tant, que defuig un tractament lingüístic homogeni i uniforme, i que, per contra, pretén adequar-se a les circumstàncies concretes de cada centre, d'ordre social, pedagògic i tecnològic, que poden ser molt diverses, responent així a les condicions i a les necessitats concretes que es presenten en cada cas per assolir els objectius i les finalitats generals de tot el sistema educatiu, entre les quals figura, destacadament en l'àmbit de les competències de comunicació lingüística de l'alumnat, la de garantir el domini, oral i escrit, de les dues llengües oficials en finalitzar l'educació obligatòria.

En definitiva, no es pot fer, doncs, cap retret a aquests criteris des del punt de vista de la seva raonabilitat ni de la seva adequació i proporcionalitat a les finalitats bàsiques del sistema educatiu, ni tampoc des del punt de vista de la seva adequació al bloc de la constitucionalitat en la matèria. Aquesta conclusió no és contradita perquè no prevegin el mètode del repartiment dels usos lingüístics a l'ensenyament per percentatges. L'establiment d'una regla de percentatges (generals, fixos, mínims, flexibles o de qualsevol altre tipus) pot ser una opció política legítima, però, com a opció política que és, ha de ser decidida pels poders públics competents, començant pel Parlament, que en aquest cas l'ha adoptada respectant el marc constitucional i estatutari vigent.